

Kajaani

Raatihuoneentori vuonna 1904

Pietari Brahe perusti Kajaanin vuonna 1651 vapaaherrakuntansa kaupankäynnin keskuspaikaksi. Kaupungin erotti ympäröivästä maaseudusta konkreettisesti tulliaita, jonka tarkoitus oli pitää kaupankäynti sen rajojen sisäpuolella. Kaupungilla oli myös oma erityinen kaupunkihallintonsa pormestareineen ja raatimiehineen. Kauppaa käytiin kahdesti – varhemmin jopa kolmesti – vuodessa pidettävillä markkinoilla, joiden aikana kaupungin väkiluku markkinavieraiden myötä moninkertaistui. Ruotsin vallan aikana Kajaanin kaupungin varsinainen asukasmäärä oli enimmillään muutama sata.

Elämä korpikaupungissa oli kuitenkin kituliasta etenkin sen jälkeen kun kaupunki isovihan aikana poltettiin maan tasalle. Aina 1800-luvun alkuun asti Kajaanin kaupunki ei ulkoasultaan ollut juuri maalaiskylää kummempia, ja vielä senkin jälkeen sen asukkaat saivat elantonsa suurelta osin maanviljelystä. Kuvaavaa on, että 1900-luvun alussa esikaupungit Purola ja Lehtikangas sekä Tihisenniemen teollisuusalue rakentuivat kaupunkilaisten tuohon asti viljelemille peltomaille ja niityille sekä karjan laitumille.

Autonomian aikana 1800-luvulla Kajaanin väkiluku alkoi hitaasti kasvaa (katso tilasto jäljempänä). Myös kaupungin ulkoasu alkoi vähitellen kohentua uuden vuonna 1831 torin varrelle valmistuneen empiretyylisen raatihuoneen toimiessa tyylillisenä esikuvana. Muutosten taustana oli kaupankäynnin muuttuminen ympärivuotiseksi sekä muut elinkeinoelämän hankkeet. Näistä ensimmäisiä olivat vesisahan rakentaminen Ämmäkosken sekä Ämmä- ja Koivukosken tervakanavat.

Uusien, osaksi muualta tulleiden kaupan ja käsityöammattien harjoittajien lisäksi myös virkamiehistön määrä lisääntyi. Heidän mukanaan tuli uudenlaisia virikkeitä ja pientä vaurastumistakin alkoi olla havaittavissa. Yhteyksiä muuhun maailmaan paransivat lennätin- ja puhelinlinjojen rakentaminen 1800-luvun lopulla. Rautatie Kajaaniin vuonna 1904 mahdollisti

Kajaanin Puutavara Oy:n perustamisen vuonna 1907. Kajaanin kaupungin väkiluku ja rakennetun kaupunkialueen pinta-ala lisääntyivät merkittävästi 1970-luvulle asti. Vuoden 1977 alussa Kajaanin maalaiskunta liitettiin kaupunkiin ja vuoden 2007 alussa yhdistyivät Kajaani ja Vuolijoki.

Talvisodan pommituksissa – erityisesti suurpommituksessa 7. helmikuuta 1940 – tuhoutui runsaasti rakennuksia aivan kaupungin ydinkeskustassa, mikä nopeutti jo ennen sotia alkanutta muutosta kaupunkikuvassa. Sota-aikaa seuranneina vuosikymmeninä vanhoja rakennuksia ei Kajaanissa juurikaan katsottu säilyttämisen arvoisiksi.

Kajaanin kaupungin asukasluvun kehitys autonomian ajan alusta:

1810	340	1930	7400
1830	404	1950	11000
1850	518	1970	19400
1875	742	1976	21360
1890	1220	1977	32930
1910	2650	2006	35439
		2007	38050

Tehtäviä oppilaille

1. Seinällä on kartta jokivarresta sekä Kajaanin kaupunkialueesta vuonna 1804. Mitä tuttuja paikannimiä – ehkä hieman nykyisestä poikkeavia – kartalta löytyy?
2. Mitä vielä jäljellä olevia rakennuksia löydät Kajaanin kaupungin pienoismallista vuodelta 1939?
3. Minkä vuoksi Kajaanin kaupungin väkiluku lisääntyi erityisen paljon vuosien 1976 ja 1977 välillä? Entä miten vaikutti Vuolijoen ja Kajaanin yhdistyminen?